

מעדני מלך גליצין

להפצת תורת ותולדות רבינו בעל ה"תוספות יום טוב" זיע"א ועכ"א

גליצין ס"ז | חודש כסלו | תשפ"א

דבר המערכת

דברי חיזוק והתעוררות במשנת רבינו התו"ט
נר מצוה ותורה אור - בלימוד משניות

הנה כל מועד ומועד יש לו סגולה מיוחדת, וכשמגיע היום חוזר וניעור הרושם שעשה אז בעת שנעשה הנס אשר בעבורו הוקבע, ואפשר איפוא להמשיך אותו הדבר למה שהוא מסוגל לזמן הזה. חג החנוכה סגולתו המיוחדת לזכות בכתרה של תורה, וכדלהלן:

הרה"ק בעל הרוקח אומר: דתיקנו בחנוכה ל"ו נרות כנגד האור הראשון ששימש לאדם הראשון ל"ו שעות. וכתב על זה **הבני יששכר** (לחנוכה מאמר ב אות ה): הנך רואה מדבריו ז"ל שכל דבריו דברי קבלה מפי אליהו ז"ל **שהארת המצוה נר חנוכה הוא מהארת אור הגנוח** ונקבע לדורות ברוח הקודש מפני שידעו דבכל שנה יתגלה האור ההוא. על כן קראו לימים האלה חנוכה שהוא חינוך והרגל על לעתיד - גאולה העתידה, שאז יתגלה לנו האור הגנוח בשלימות. ונגנז האור ההוא בתורה (ראה דגל מחנה אפרים פר' בראשית בשם מרן הבעש"ט הק' זצ"ל) **ונר חנוכה הוא חינוך והרגל לאור ההוא, ועל כן הוא "מסוגל לתורה" עכ"ד יע"ש.**

ובדרך מליצה נהגו לומר (עפ"י הגמ' בשבת כא): "מאי חנוכה? דתנו רבנן" ללמדך שמהותם של ימי החנוכה היינו לימוד התורה (ראה תפארת שלמה לחנוכה ד"ה גדולים).

כיוצא בזה מסופר, שלאחר הדלקת נרות חנוכה היה שח הרה"ק **החידושי הרי"ם** זצ"ל לחסידיו: הרה"ק **המגיד מקאליניץ** זצ"ל שאל פעם את אחד מחסידיו אחרי התפילה האם קורה אצלו לפעמים שאחרי התפילה הוא מתיישב ללמוד בסוגיא שהיה לו בזה קושיות ולא הבין כראוי, האם הוא מנסה ללמוד ולהבין הסוגיא אחר התפילה, ולא הבין החסיד מה כוונת רבו בזה, ואמר לו הרבי, היות שאתה מבקש ומתפלל בתפילת שמו"ע "חננו מאתך חכמה בינה ודעת" ואם יהודי אינו מאמין שיוכל לפעול בתפילתו שאכן יזכה להבין ולחכמה ודעת, איך יכולה התפילה באמת לעזור לו.

המשיך החידושי הרי"ם ואמר לחסידיו: אחרי הדלקת נר חנוכה צריך לעסוק בתורה, כי נר מצוה ותורה אור, כל מצוה מעורר האור של תורה, ובפרט מצוות נר חנוכה שזה לבד מצוה מאירה הרי היא מעוררת ביותר את אור התורה, על כן יש ללמוד אחר הדלקת הנרות (שיח שרפי קודש, חנוכה אות יב).

החכם עניו בראשו להתחזק ביתר שאת וביתר עוז בלימוד התורה בימים אלו, ובפרט בענין **לימוד המשניות** שעי"ה הלימוד הזה מתעורר חלק הנשמה שמשנה אותיות נשמה שידע שהוא חלק אלוקי ממעל וזה כל המטרה שאדם ידע מה תכליתו בעוה"ז ועכשיו בחנוכה הזמן גרמא כמו שכתב בספרה"ק תפארת שלמה שהשמן אותיות נשמה"ה, ועי"ה שמדליק נרות חנוכה בשמן זוכה שיתעורר חלק הנשמה, להיפך ממה שאמרו היונים לכתוב שאין לכם חלק באלוקי ישראל רק אדרבה צריך שידע שכל אחד מישראל יש לו חלק אלוקי ממעל, כמו שאנו אומרים כל יום בתפילה אלוקי נשמה שנתת בי טהורה היא וכו' ולכן צריך להשתדל להוציא ולגלות את חלק הנשמה שטמון בו ולגלות הכחות שלו.

ובספר **מדרשו של שם** כתב בזה רמז נפלא, וז"ל: שמ"ן זי"ת בגימטריא משניות עה"כ, לרמז כי לימוד המשניות מסוגל מאד לנשמה להאיר אותה, כי נשמה"ה אותיות משנה"ה, והלימוד במשניות דומה לשמן זית זך כתיב למאור להעלות נ"ר תמיד, היא הנשמה כדכתיב נ"ר ה' נשמת אדם עכ"ל דפח"ח.

ויש להוסיף טעם נוסף ללימוד משניות בעת הזאת, דבימי החנוכה הללו מורגשים בחסרון בית המקדש - ולימוד משניות הוא גורם לקרב את הגאולה, וכדאיתא במדרש רבה (ויק"ר פר' צו) אין כל הגליות הללו מתכנסות אלא בזכות המשניות וכו', וכי יש מנחה טהורה וקמיצה והקטרה בבבל, אלא אי זו, זו משנה, אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקין במשנה כאילו אתם מקריבין קרבן עכ"ל.

ולפי זה הזמן גרמא להתחזק ללמוד וללמד להרבות פעלים בלימוד משניות, ובפירושו הטהור של רבינו בעל התוס' יו"ט, ובפרט שבדורנו אחרי שיצא לאור הביאור "ששון יו"ט" הוי דבר השווה לכל נפש, וכל אחד יכול להשיג נפשו ורוצונו במים מתוקים של תורה.

ויה"ר שנזכה לראות בעיינינו בהדלקת המנורה הטהורה בבית המקווה במהרה בימינו.

דבר המלך ודתו

פנינים נפלאים מתורת רבינו בענינא דיומא
נרות חנוכה לרמז שהרצצה להיטהר מסייעין אותנו

כ"ק אאמו"ר [הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר] זצ"ל הקשה, מדוע קבעו הנס דוקא על הנרות.

אולי י"ל ע"פ דברי **התוספות יום טוב** (סוף יומא) על דברי אמרם ז"ל (שם) אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים, דרך ישרה שיבור לו האדם הוא שיקדש ויטהר את עצמו, והוא בחי' לפני מי אתם מטהרים, ולפי שיצר לב האדם רע עליו ולא יוכל לכופו לטהר את עצמו, אך נפשו תאבל עליו בראותו דלות מעשיו שאין לו כלל, והוא רחום ויכפר עון מעורר אותו וזורק עליו מים טהורים, וכמו שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ויעוררוהו ויתמכוהו בימין צדקו, בחי' ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים.

והנה בימי יון הרשעה שהיו בשפל המצב מאד, שפגמו גם בהחלק יעקב, אף שהוא מהנמוע שיחטא כ"כ שהפגם היה בהחלק יעקב, החלק אלקי, וכאמרם ז"ל (סנהדרין מד) אע"פ שחטא ישראל הוא, וכמו שפירש **אדמו"ר מווארקא** אע"פ שחטא עכ"ז החלק ישראל החלק יעקב נשאר בקרבו וישראל הוא, וכמו שאנו אומרים נשמה שנתת בי טהרה היא, עכ"ז בימי יון הרשעה פגמו גם בהחלק אלקי, וכמו שאמרו להם היונים כתבו לכם שאין לכם חלק באלקי ישראל, וזה שאמרו להם כתבו לכם על קרן השור דוקא, וכמו שפירש אאמו"ר [הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר] זצלה"ה להראות להם כי תמה להם זכות אבות וזכות עקידה, שרק על קרן השור דפסול לשופר, והיינו כי פגמו גם בהחלק האבות המושרשת בלב ישראל. וכשגברו מלכות בית חשמונאי ובדקו, שדרשו וחקרו עצות איך לטהר את עצמו, כי נפשם דאב עליהם מאד על רוע מצבם השפל, ורצו למסור נפשם בכל לבבם ובכל נפשם כדי לטהר את עצמו מזההמתם עד שמחשבתם היה ניכרת מתוך מעשיהם, שהיו מהדרים אחר שמן טהור, ומסתמא רצונם גם בטהרת נפשם בשלימות, כי זה היה עיקר מגמתם במסירות נפש, בזכות זה זכו להנס לבחי' ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים, וזרקתי עליכם מים טהורים, וסבב להם הקב"ה ומצאו פך של שמן טהור. ולזכר זה קבעו ועשאו הנס על השמן דוקא.

ואף כי לכאורה אין לנו עתה שום נפקא מינה מזה, אך להראות לכל כי ממונו ניקח לעבוד את ה' עד ביאת הגואל בבי"א, כשירצה אדם לקדש ולטהר את עצמו, אף מי שפגם כל כך, עכ"ז אם ירצה לטהר את עצמו ומהדר אחרי טהרתו, זוכה לבחי' וזרקתי עליכם מים טהורים, ויעוררוהו ויתמכוהו בימין צדקו, ומטהרו בטהרה גמורה.

תפארת שמואל (אלכסנדר) לחנוכה

הגליצין יוצא לאור עולם ע"י

מכון תוס' יו"ט המבואר

לקבלת הגיליון באימייל, וכן לתגובות והערות:

machontosfosyomtov@gmail.com

מעדני יו"ט

לקט משובח ונבחר עפ"י דברי רבינו על סדר הפרשיות התורה
פרשת ויצא:

החידושי שאברהם אבינו נטל שבר נגד כולם

ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אוֹהָה אֶת ה' עַל כֵּן קָרָאָהּ שְׁמוֹ יְהוֹדָה וַתַּעֲמֹד מִקֶּדֶת (כט, לה).

יש לפרש עפ"י מה שכתב **התוס' יו"ט** (ברכות פ"ז מ"ג) וז"ל: "ויש עוד שינוי בנוסחי אלו הברכות זו מזו דבברכת הזימון תיקנו נברך אלקינו ובברכת התורה ברכו את ה'. אמנם זה מבואר כי המזון הדין נותן לכלכל את ברואיו ולפיכך תקנו זה השם שהוא מדת הדין והוראתו אלהות ואדנות. אבל התורה לא נתנה אלא בחסדו כדאמר (ישעיה מב) למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר כי איזה שורת הדין הנותנת להודיע דרכיו ומשפטיו לברואים, והרי לא עשה כן לכל עובדי כוכבים שהם גם כן ברואיו ולפיכך תקנו בברכת תורה שם זה שהוא מדת הרחמים" עכ"ל.

והנה רש"י כתב שבבן רביעי נטלה יותר מחלקה, והיינו שעד הנה נטלה כפי מה שמגיע לה לפי חלקה, הוי לה לברך בשם אלקים, אבל הפעם אודה את ה', כיון שנטלה רק בתורת חסד, על כן קראה שמו יהודה, שנכלל בו הודאה ושם הוי"ה ב"ה.

גיא ינשא

חנוכה:

טעם לקריאת ה'נשיאים' בימי החנוכה

הטעם שקורין בפרשת הנשיאים בימים הללו של ימי החנוכה, הוא משום דאמרין בפסיקתא שנשלם מלאכת המשכן בכ"ה בכסליו או כמו שאמר **התו"ט** במסכת מגילה (פ"ג, מז) שכשנצחו החשמונאים ליונים מצאו המזבח משוקץ, וכדתנן במדות (פ"א, מז) וסתרו אותו ובנאוהו מחדש בערב ליום כ"ד שאז ה' הנצחון, כמו שכתוב בריש הלכות הללו וחנכוהו בכ"ה בכסליו, ועוד יש סמך לזה להאגודה שהביא הרמב"ן בפ"י לתורה בריש פ' בהעלותך יעו"ש.

פרי חדש - (על או"ח) סימן תרפד

טעם שלא נזכר הלכות חנוכה במשניות

בספר **חוט המשולש** הביא בשם מרנא **החתם סופר** שכתב טעם מה שלא נזכר במשנה ענין מצות חנוכה, וכתב שמחמת שרבינו הקדוש מסדר המשנה היה מזרע דוד, ונס חנוכה בא ע"י החשמונאים ויען כי לקחו המלוכה ממלכות בית דוד, לכן לא הזכירם רבי [יהודה הנשיא] במשנה, ובעיני נפלא הדבר, ותמה אני אם יצאו דברים אלו מפי קדשו של רבינו החת"ס זי"ע ועכ"א, דהנה נזכר במשנה כמה פעמים ענין חנוכה במסכת ראש השנה 'על כסלו מפני חנוכה', ובמסכת ביכורים 'מן החג ועד חנוכה מביא וקורא'.

ולי נראה בפשטות מה שלא הביא מצוה זו במשנה, דהנה **התו"ט** בפרק התכלת (מסכת מנחות) כתב הטעם שרבינו הקדוש לא סידר במשנה הלכות תפילין וציצית ומזוזה ואופן עשייתם, מחמת שהי' ההמון בקיאים ורגילים בטיב מצוות אלו, מחמת שהם שכיחים ורגילים עיי"ש, והכי נמי דכוותיה יען כי נס חנוכה היה זמן קצר לפני החורבן, ומצוה זו היתה ידועה להמון לא נצרכה לכתבה במשנה, וזה פשוט לדעתי.

ובזה תתיישב תמיהת אדמו"ר הגה"ק זצ"ל בספר **ערוגת הבשם** לאו"ח סי' י' שתמה על הרמב"ם שכתב "ואפילו כתב אחד מעבדי" דהא פשיטא היא, וכמו שהקשה הש"ס שם במנחות,

ומשני הש"ס לא נצרכה אלא לקוצו של יוד. והקשה מורי ורבי זצ"ל שמאחר שהיא פשיטא למה כתבו הרמב"ם עיי"ש, ולדידי לא קשה מידי דהנה המשנה לא כתבה בדינים אלה דברים הפשוטים, וכמו שכתב התו"ט מחמת שהלכות אלה היו פשוטות ושפיר מקשה הש"ס דזהו פשיטא, ולמה הוצרכה לכתבה מאחר דהמשנה לא כתבה דברים הידועים בהלכות אלו, ומשני הש"ס שפיר לא נצרכה אלא לקוצו של יוד שאינו ידוע כל כך, משא"כ על הרמב"ם לא קשה פשיטא דהוא דבר ידוע, דהא הרמב"ם כותב לנו כל הדברים גם הדברים הפשוטים, והוא פשוט.

ספר שמן למנוחה - להגה"ק רבי אשר אנשיל ווייס הי"ד

אבד"ק נאדיפאלו בטרנסילבניה

האם יש ענין לעשות חנוכה משברי כלי חרס

שאלה. נאמר בשו"ע (סימן תרעג ס"ג): נר של חרס שהדליק בו לילה אחת נעשה ישן ואין מדליקין בו לילה אחרת, וכתב המשנ"ב (ס"ק כח) שטוב שכל אחד יטריח לעשות לו מנורה יפה לפי כוחו. והנה נאמר בגמרא (חולין דף נה ע"א): 'מסאה ועד סאתיים בחצי לוג', כלומר כלי המחזיק שיעור מסאה ועד סאתים, אם נשבר ושבריו מחזיקים פחות מחצי לוג, נטהר. וכתב **המהרש"א** (בחיידושי אגדות שבת כא) וז"ל: בהלכה זו עמדנו בימי חנוכה ואמרנו להעלות על ספר מהיכן שלמדו לומר כן... ובגרות חנוכה שהיא [שהיה] הנס גם ביום הראשון דימי חנוכה. לפי שהמנורה היתה טמאה, וליכא למימר שעשו המנורה של עץ וכו'... דלא היה אפשר להן אלא בשברי כלי חרס שהן טהורין. דהיינו הבאים מסתם כלים היותר גדולים שנזכרו בשמעתין על מסאה ועד סאתיים שבשבריהם נטהרו בפחות מחצי לוג, והשתא על כרחק בלילה הראשונה גם כן לא נתנו אלא פחות מחצי לוג לכל נר ונר שהוא עיקר שיעור השברים שנטהרו, ואעפ"כ היו דולקים כל הלילה בימי חנוכה שהם לילי טבת הארוכים, דצריך חצי לוג לכל נר לפרש"י בפרשת תצוה, ואם כן היה הנס גם ביום הראשון ועל זה רמז הכתוב בגרות דזכריה מי בז ליום קטנות וכו' ודו"ק, עכ"ל. ולפי זה אולי יש ענין להדליק בחנוכה שיש בה שברי כלי חרס לזכר מה שעשו החשמונאים?

תשובה. שאלתי זאת את מו"ח מרן **הגרי"ש אלישיב** זצ"ל והשיב המצוה היא לעשות זה א - לי ואננה ולא לעשות דוגמאות שחז"ל לא צוו אותנו על כך.

ובעצם דברי המהרש"א שמעתי ממו"ח זצ"ל להקשות כמה קושיות: א. איך אפשר לעשות את המנורה מחרס הרי מבואר להדיא במנחות (דף כח ע"ב) 'מיעט של חרס', ופרש"י שהוא פחות מכל הכלים ואינו ראוי אפילו למלך בשר ודם. וגדולה מזו נאמר שם בסוגיא "של עץ ושל עצם ושל זכוכית דברי הכל פסולה. ב. עוד הקשה מו"ח זצ"ל מדברי הרמב"ם והראב"ד (פרק ג מהלכות תמידין ומוספין הי"ג) שכתב הרמב"ם נר מערבי שכבה אין מדליקין אותו אחר דישובו אלא ממזבח החיצון, וכתב הראב"ד נראה מדבריו שהוא עיכוב לנר מערבי, שלא להדליקו אלא ממזבח העולה. והרי בימי החשמונאים טמאו וגם הרסו את המזבח וכמבואר בע"ז (דף נב ע"ב) אבני מזבח ששקצום אנשי יוון? [ויעוין בבכור שור (שבת תחלת פרק במה מדליקין) שגם תמה על המהרש"א הנ"ל, והוסיף לתמוה מדוע לא הדליקו בכלי אבן, וכתב שאמר את דבריו לחידודא].

ותירץ מו"ח זצ"ל בדוחק דיתכן שכל ההדלקה לא היתה לשם קיום מצוה של הדלקת המנורה, ויתכן גם שלא הדליקו אותה בהיכל וכמו שנאמר והדליקו נרות בחצרות קדשך, [וכעין זה מבואר בדרשות החת"ס (דרשה סז)].

ובדבר קושית מו"ח זצ"ל שלא היה מזבח ואיך הדליקו, ראיתי ב**תו"ט** (מגילה פרק ג משנה ו ד"ה בנשיאים) שכתב: **מצאתי בספר מכבי שכשכבשו החשמונאים ליונים מצאו המזבח משוקץ וסתרו אותו ובנאוהו מחדש וחנכו אותו בכ"ה בכסלו**, עכ"ל. ואולי סובר גם הרמב"ם כך, נמצא שהיה אפשר להדליק את המנורה מהמזבח, ולא ס"ל לספר מכבי כשיטת מגילת תענית וכספר מגילת אנטיוכוס שבנו את המזבח לאחר שבועיים.

חשוקי חמד (שבת דף כא עמוד ב)

ששון יום טוב

מטעמת מהביאור הנפלא "ששון יו"ט" שבהוצאתנו - המבאר דברי התו"ט

לבקשת רבים מקוראי הגליון, מקדישים אנו מדור שלם ומביאים אנו טעימה מהפירוש הנפלא "ששון יום טוב" המבאר את דברי רבינו התוס' יו"ט - בשילוב תיבות הביאור בתוך דבריו.

בחרנו להגיש בפני הקוראים פירוש על דברי רבינו הקשורים לענייני דיומא קטעים נבחרים ממסכת אבות, על עניני לימוד התורה לרגל "חג החנוכה" הקרב ובא, בבחינת כי נר מצוה ותורה אור.

מפאת קוצר היריעה הבאנו רק את הפירוש המשולב בתוך התיבות, ואת הערות המחכימות המעטות את הפירוש לא הבאנו, ויותר ממה שכתוב כאן מבואר ומפורט בספר עצמו, ישמע חכם ויוסף לקח - ללמוד בספר עצמו - בבחינת אותיות מחכימות, וימצא נופת צופים וכל טעם.

גודל מעלת הלומד תורה, ובייחוד בחברותא

זה לשון המשנה (מסכת אבות פ"ג מ"ב): שנים שישבין ויש ביניהם דברי תורה שכינה ביניהם שנאמר (מלאכי ג') אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו אין לי אלא שנים מנין שאפילו אחד שישב ועוסק בתורה שהקדוש ברוך הוא קובע לו שכר שנאמר (איכה ג') ישב בדד וידום כי נטל עליו.

שכינה ביניהם. הפך מהליצנים, כי הם הכת שאינם רואים פני שכינה [כדאמר בסוטה סוף פרק אלו נאמרין [דף מ"ב ע"א]], אמנם אלו הן להפך. כי הליצנים אפילו במוותם השכינה מתרחקת מהם שהרי אינם רואים פני שכינה, כל שכן בחייהם, ואלו אפילו בחייהם שכינה שרויה ביניהם, כל שכן במיתתם. מדרש שמואל:

ועוסק בתורה. שהיחיד אינו רגיל להוציא דברי תורה מפיו, ולפיכך לא שייך לומר אצלו 'ועוסק בדברי תורה' כמו שהוא אצל שנים שהם מדברים זה עם זה שאמר עליהם 'ויש ביניהם דברי תורה':

שהקדוש ב"ה קובע לו שכר שנאמר ישב בדד וידום כי נטל עליו. פירש הר"ב, כאילו נתינת כל התורה כולה היתה בעבורו בלבד ע"כ. וכן פירש הרמב"ם. ואין זה מתפרש שפיר לגורסתנו. אבל גירסתו כגירסת הספרים שכתוב במדרש שמואל בשם הרמ"ה, וכ"כ בדרך חיים, דיש ספרים גורסים 'מנין שאפי' אחד שישב ושונה שמעלה עליו הכתוב כאילו קיים את התורה כולה שנאמר ישב בדד וידום כי נטל עליו', ע"כ, ולכן פירש שכאילו היתה נתינת התורה בעבורו. ולגירסת הספר שלנו נראה לפרש כמו מה שכתב מדרש שמואל בשם הרשב"ם, שמפרש 'כי נטל עליו' שהושלך עליו שכר משלם, או הרי הוא כנטל שכרו כבר, שמזומן הוא, ע"כ. ועיין בפירוש רש"י שעתיק בסמוך, שמפרש פירוש אחר.

וראיתי במדרש שמואל שכתב לשון הר"ב כמו שהוא לפנינו, ושפירש הר"ב עוד 'כי נטל עליו' לשון סכר, תרגום וסכות על האון את הפרכת (שמות מ', ג') ותטיל, כלומר שהשכינה סוככת עליו (על מי שישב ועוסק בתורה) להצילו מכל צרה וצוקה להיות צל על ראשו, ע"כ. ובספרים שלנו כתוב זה הפירוש בדברי הר"ב בסוף משנה ו'. ועוד ראיתי שם בספר מדרש שמואל בפירוש רש"י ז"ל שהעתיק במשנה זו, וכתוב בה שנמצא כתוב במשנה ו' בפירוש רש"י ז"ל, וידום וכו' כי נטל עליו שכר, על אותו עסק. ואמרי לה (כלומר ויש מפרשים) לשון סכר, כמו וסכות וכו'. גם בפירוש רש"י הנדפס בדרך חיים כתוב זה הפירוש. ואי לא מסתפינא אנא אמיינא דלקמן במשנה ו' מקומו ולא כאן, כי שם באותה משנה קאמרינן דשכינה שרויה ואפילו אחד (ושפיר שייך עין הצל להצילו), ואמיינא נמי דרש"י גרס התם 'שנאמר ישב בדד וידום כי נטל עליו', ולא גרס כמו שכתוב שם לפנינו 'כל מקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך', ועוד נ"ל דרש"י גרס ליה לפסוק בכל מקום וגו' בכאן (במשנה ב'), ולפיכך לא פירש בו כלום, כי אין צריך לשום פירוש, דבהדיא כתיב 'וברכתך', ואין לך קביעות שכר גדול מזה.

כך נראה בעיני. ובדרך חיים כתב דבספרים שלנו הגירסא ומנין שאפי' אחד שעוסק בתורה 'שהשכינה עמו' והקב"ה קובע לו שכר שנאמר ישב בדד וגו', ע"כ. ולגירסא זו נוכל לומר שמפרש רש"י בכאן כי נטל עליו כמו וסכות וכו' (ושפיר הוה ראייה שהשכינה עמו).

ובגמ' פ"ק דברכות דף ו' (ע"א) הקשו, וכי מאחר דאפי' אחד שישב ועוסק בתורה שכינה עמו, תרי מיבעיא ולמה צריך את הדרשה מהפסוק אז נדברו וכו'. ומשיבה הגמ' תרי מכתבי מילייהו בספר הזכרונות (כמו שכתוב בסוף הפסוק ויכתב ספר זכרון לפניו וכו'), חד לא מכתבי מיליה בספר הזכרונות, ע"כ. והא דמוסיף התנא לגירסא זו באחד 'והקב"ה קובע לו שכר' ואילו בשנים כתב רק ששכינה ביניהם, לאו למעוטי שנים משכר, אלא משום דבאחד פריש ליה קרא בהדיא, כדכתיב כי נטל עליו, ודרשינן מפסוק זה לתרווייהו (גם ענין השראת השכינה וגם ענין נטילת השכר), כמו וסכות, וכן נמי נטילת שכר, לכן הזכיר התנא את שני הדברים הללו על אחד שעוסק בתורה. ולהכי פירש ליה קרא באחד (ולא לגבי שנים שעוסקים בתורה), משום דמיניה תילף במכלל שכן לשנים (אבל אם היה מפורש לגבי שנים שעוסקים בתורה, לא היינו למדים מזה לאחד שעוסק בתורה):

גודל מעלת הלומד תורה, ובייחוד בחברותא

זה לשון המשנה (מסכת אבות פ"ג מ"ה): רבי נחוניא בן הקנה אומר כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ וכל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ.

עול תורה. התמדת הקריאה. הרמב"ם:

מעבירין ממנו וכו'. לשון הרמב"ם, ואמרו, חרות על הלוחות, חירות על הלוחות. ר"ל, החירות מתולדות הזמן ועניני המלכים, למי שמקבל ועושה מה שכתב על הלוחות, ע"כ. וכתב במדרש שמואל בשם הרב מתתיהו היראה, שהרמב"ם גורס במשנה שנאמר (שמות ל"ב, ט"ו) חרות על הלוחות קרי חירות, ע"כ. ונמצא לשון זה בברייתא דשנו חכמים (להלן פ"ו מ"ב):

וכל הפורק ממנו עול תורה. פירש הר"ב האומר קשה עולה של תורה ואיני יכול לסובלה ע"כ. ולא ד'מתחייב בנפשו' דלעיל (משנה ד') במפנה לבו לבטלה חמור מ'נותנין [עליון עול מלכות] דהכא בפורק ממנו עול תורה, דידאי דליתא (שהרי ודאי מי שפורק ממנו לגמרי עול תורה חמור ממי שמפנה לבו לבטלה), אלא ד'מתחייב בנפשו' דאמרן לעיל היינו שאם יפגעו בו לסטים או מזיקים הרי הוא מתחייב בנפשו, ודמו היה נדרש מעצמו, כמו ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש (בראשית ט', ה') כדפירש רש"י שם, אבל אפשר שלא יארעו כל רע. אבל הכא נותנין עליו עול מלכות וכו' ולא יוכל מלט משא עולים הללו. נראה לי:

דרך ארץ קדמה לתורה

זה לשון המשנה (מסכת אבות פ"ג משנה י"ז): רבי אלעזר בן עזריה אומר אם אין תורה אין דרך ארץ אם אין דרך ארץ אין תורה.

אם אין תורה אין דרך ארץ וכו'. פירש הר"ב אין דרך ארץ אין משאו ומתנו יפה וכו'. ואם אין דרך ארץ, סוף שתורתו משתכחת ממנו ע"כ. ולא בא התנא לומר על קדימה ואיחור שצריך שיקדם האחד לחברו, שאם אתה אומר כן אין גם אחד מהם (לא) יהיה במציאות, שאם אין האחד אלא א"כ שיקדם לו האחר וכל אחד יש לו דין קדימה על חברו, נמצא שאי אפשר שימצא המאוחר בלא הקודם, ושניהם מאוחרים, נמצא ששניהם אינם נמצאים. ועוד, שודאי שיש לדרך ארץ קדימה זמנית על התורה, וכמו שכתבתי במשנה ב' פ"ב (ד"ה יפה תלמוד תורה). אלא שכוונת התנא שאם אינו לומד, אע"פ שנושא ונותן, לא יהיה משאו ומתנו יפה עם הבריות, כי לא ידע כדת מה לעשות, כענין שאמרו חז"ל בפרק המניח [ב"ק דף ל' ע"א] האי מאן דבעי למיהוי חסידא לעיין במילי דנזקין. וכן אם אין דרך ארץ, כלומר שאינו נושא ונותן יפה וכו', סוף שתורתו משתכחת ממנו על העון אשר חטא שהוא מחלל שם שמים שאומרים הבריות אדם זה שלמד תורה כמה מקולקלן מעשיו [ומא דף פ"ו ע"א] וכו'.

סיפורים נפלאים ישועות ונהמות בזכות הזהירות מלשוחה

בשעת התפילה כתקנת רבינו התוס' יו"ט

שיחה נפלאה מפי הרה"צ רבי מאיר איתמר

רוחנבויים שליט"א בעניני מורא מקדש:

מורגל בפי העולם לומר 'כלל ישראל האט א גוטע חוש הריח' (כלל ישראל יש להם חוש הריח טוב), כאשר הם מריחים איזה דבר, מכוונים הם לדבר טוב ומעולה. לאחרונה יש רוח סערה "לטובה" בכל רחבי העולם כולו, התעוררות גדולה בכלל ישראל בכל מקומות שהם בענין "מורא מקדש", בכל מקום שעומדים ונמצאים רואים התעוררות גדולה בענין נשגב הלז. מן הסתם, הנה זה עומד אחר כתליו, קול דודי דופק, שהקב"ה עומד ודופק ומעורר אותנו לכך, מפני שרצונו לבנות בית המקדש שלישי, ולהשרות את שכינתו בתוכינו, על כן מתחיל לעורר את בני ישראל להרגיל את עצמם בחובת מורא מקדש, שהרי אסור לדבר בבית המקדש, וע"כ גורם שבני ישראל בכל העולם יתעוררו לעסוק בענין זה, ובזדאי זכות גדול הוא.

שתיקה כהודאה דמיא

אפתח ברעיון נפלא בדרך צחות, שראיתי בספר "נחל יצחק" של חו"ז הרה"ק מזוטשקא זצוק"ל, לבאר מאמר חז"ל (בבא מציעא לז, ב) שתיקה כהודאה דמיא, דהנה כאשר יהודי נכנס לבית המדרש ואינו מתפלל, ולפעמים שאין יצרו מניחו להתפלל כראוי, אבל אם שומר על פיו שלא לדבר דברים בטלים במשך כל התפילה, 'שתיקה כהודאה דמיא', נחשב לו בשמים השתיקה הזאת כאילו התפלל באותו שעה כראוי, עכ"ד. ומעתה מי יתנה גודל שכרו של האדם אשר ברוחו פי שנים, שנכנס לבית המדרש ומתפלל לה', ומאידך נזהר לשתוק בין כותלי בית המדרש, ולמנוע עצמו מכל שיחת חולין.

בורא רפואות

אספר כמה עובדות המראות בעליל הסגולה הגדולה של קבלה זו, שמועיל לכל הענינים, בני חיי ומזוני רוחי, רפואות וישועות. וזאת למודעי שכל המעשיות האלו, מכיר אני את בעלי העובדא.

בתחילה אספר מה ששמעתי ביום אתמול, מיהודי עסקן בעל חסד גדול הגר בעיר בית שמש, שהוא עד למעשה זו. אשתו של אחד מחבריו נתגלה אצלה המחלה הנורא באופן קשה ה", והרופאים טענו שאין להם היכולת לרפאותה, והציעו שלא לענותה את נפשה בטיפולים, דבמילא לא יעזור כלום, וכאשר נודע לכמה מחבריו על מצבה החמור, פנו לכולל חשוב בבית שמש (כולל 'משניות' הידוע ומפורסם בשמו הטוב), וביקשו מלומדי הכולל שהם אברכים חשובים שיקבלו עליהם קבלה בענין מורא מקדש לזכותה ולרפואתה, האברכים חתמו שהם מקבלים עליהם על תקופה מסוימת שלא לדבר בבית המדרש כלל, מבואם ועד צאתם, וזכות זה יזקף לרפואת האשה הנ"ל, בינתים התחילה האשה לעשות השתדלות ברפואות, ואחרי זמן קצר מאוד חזרה לבריאותה השלימה, והרופאים יצאו מהתפעלות, והודו ואמרו שאינם מבינים מה קרה כאן, ואין זאת אלא שהיא 'נס מהלך'.

מציל מכל עגמ"נ, וסגולה להפקד בזש"ק

מעשה שאירע לפני שנים כאן בעיר בני ברק, יהודי הגיע מחו"ל, וכנס לבית המדרש, וראה את חבריו הטוב, מיד ניגש אליו ורצה לדבר עמו, אבל מה מאוד הופתע כאשר אותו יהודי עונה לו: נא, נא, הא... האורח עומד ומשתומם, מה אירע אתו, וכי נפל על ראשו, מדוע אינו מדבר אתו, הלא מכירו היינו מלשעבר שהוא מגדולי הדרשנים בכל מקום, שהיה לו לשון צח ולימודים, ושאל אותו, מה זאת אירע לך, אבל חבריו מרמז לו, אחרי התפילה אספר לך. וכן אחרי התפילה סיפר לו דברים כהווייתן:

לפרנסתו שימש כמנהל בית העלמין, באחד הימים עשה טעות נורא ומצערת, שהניח מת שלא בחלקו אשר רכש לעצמו, שזהו עון חמור בעיני השלטונות ובעיני הבריות, וכאשר תפס את עצמו, התגבר בכוחותיו באישון לילה, ופינה את המת למקומו.

ויהי היום מתקשר אליו 'עורך דין' (ליוער) שאינו שומר תורה ומצוות, ומבקש ממנו לקנות חלקה במקום המיועד לשומרי שבת, ואותו מנהל התנצל לפניו, ואומר לו שאינו יכול למכור לו שם מקום, שהרי כל הנקברים קנו שם חלקה על תנאי זאת שימצאו מנוחתם בין שומרי שבת, אמר לו אותו עו"ד, להוי ידוע לך, יודע אני מה שעשית באותו לילה, אם תמכור לי חלקה הנ"ל כאוות נפשי הרי טוב, ואם לאו אני אמסור אותך לערכאות, ואז רע ומר יהיה גורלך, שתפסיד את פרנסתך, ואפילו יוכלו להושיבך במאסר, אבל המנהל הנ"ל שהיה ירא וחרד לדבר ה', עמד בשלו ואמר לו, עשה כרצונך, לא אוכל למלאות את משאלות לבך, ומן השמים ירחמו עלי.

ואכן באחד הימים קיבל הזמנה מבית המשפט על הענין הנזכר, וכמובן שנפל עליו אימה ופחד גדולה, ואז חשב לעצמו, דבר אחד יכול לעזור לי בעת צרתי, שאקבל עלי קבלה חזקה - כנודע מה שכתב הבאר מים חיים, דכאשר יהודי נזקק לישועה ונס שלא כדרך הטבע, העצה לזה, שיעשה פעולה בעבודת ה' שלא כדרך הטבע, למסור את נפשו לה', והקב"ה יתנהג עמו מדה כנגד מדה לעזרו בישועה שלא כטבע - וחשב לעצמו מהו הנסיון הגדול שיש לו, שלא לדבר בבית המדרש! והחליט לקבל על עצמו קבלה זו שלא לדבר בבית המדרש. כך עברו עליו שבוע שבועיים ושלוש, ואין קול ואין עונה, ואחרי תקופה הלך לבדוק מה נעשה בדינו, וראה שסגרו את התביעה כנגדו...!

ותוך כדי דיבורו עם חבריו, נזכר בצרתו של ידידו העומד כנגדו, שזה לו עשרים שנה שלא זכה להפקד בזש"ק, ומיד הוסיף ואמר לו, הקשב לדברי, הלא גם אתה זקוק לישועה גדולה, אולי תנסה גם אתה את מזלך בסגולה זו, ומן השמים יושיעך כמו שאני נושעתי.

אותו יהודי היה לו משרה מכובדת בקהילתו בחו"ל (זה לא משל או מעשה שלא ה' ולא נברא, ביררתי את הסיפור ודיברתי אישית עם היהודי הזה הגר בקאנאדא ע"י הטלפון, ואישר שכל הסיפור אמת וצדק עם כל הפרטים, ונתן לי רשות לפרסמו כדי שיתחזקו בענין זה), ומתוקף תפקידו היה צריך להיות מעורב בין הבריות, וכמעט שלא היה שייך אצלו להמנע מדיבור בבית המדרש, וע"כ היה קשה לו מאוד להגיע לידי החלטה האם לקבל על עצמו קבלה זו או לא, כאשר הגיע לביתו התייעץ בדבר עם אשתו, והיא זירזה אותו שיתחיל להתפלל בביהמ"ד אחר, אפילו רק מצד הספק שמה תועיל להם סגולה זו.

ואכן מיד וויתר על משרתו ותפקידו בבית מדרשו, ובאותו השנה זכה להיפקד בשני ילדים תאומים שלא כדרך הטבע, והרופאים לא האמינו למראה עיניהם, וב"ה כבר חיתן אותם.

המשך השיחה הנפלאה
בגליון הבא ב"ה